مجله علوم پزشکی رازی دوره ۳۱، شماره پیوسته ۱۴۹، ۳۰ آبان ۱۴۰۳ https://doi.org/10.47176/rjms.31.149

مقاله پژوهشی

بررسی تأثیر هویت حرفه‌ای بر هوش اخلاقی دانشجویان

زهرا کریم النفس: دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

بابک حسین زاده: استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران (* نویسنده مسئول) hosseinzadeh2002@gmail.com

سیده زهرا حسینی درون کلائی: استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

چکیده

زمینه و هدف: در محیطهای آموز شی و حرفه‌ای، دانشجویان با چالش‌های متعددی مواجه می شوند که می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی آنان تأثیر بگذارد. مسئله‌ای که در این زمینه مطرح می شود، این است که ضعف در هویت حرفه‌ای می‌تواند منجر به کاهش پایبندی به اصول اخلاقی شود و در نهایت بر کیفیت عملکرد حرفه‌ای افراد اثر منفی بگذارد؛ از این رو هدف مطالعه حاضر، بررسی تأثیر هویت حرفه‌ای بر هوش اخلاقی دانشجویان بود.

روش کار: روش مطالعه آمیخته (کیفی و کمی) بود. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی در این پژوهش از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته در قالب روش پارادایمی استفاده شد. از مجموع ۲۰ خبره در نظر گرفته شده برای تحقیق بر اساس قانون اشباع ۱۰ نفر برای این تحقیق در نظر گرفته شد. در بخش کمی براساس معیارهای استخراج شده از مرحله کیفی به طراحی پرسش‌نامه محقق ساخته هویت حرفه‌ای با رویکرد برنامه درسی پنهان و پرسش‌نامه هوش اخلاقی لنیک و کیل (۲۰۰۵) جهت جمع آوری داده‌های مورد نیاز استفاده شد. در بخش کمی از نظرات دانشجویان دانشگاه های استان مازندران به تعداد ۳۸۱ نفر از مجموع ۴۷۵۰۷ نفر با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای براساس حوزه دانشگاهی استفاده شد. برای تحلیل داده‌های کیفی از سه مرحله کدگذاری باز و کدگذاری محوری و گزینشی و در بخش کمی نیز از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS21 و PLS انجام گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مقدار آماره تی (t-value) برای رابطه بین هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی برابر با ۱۶٫۹۶۱ است. این مقدار خارج از بازه (۲٫۵۸- تا ۲٫۵۸) قرار دارد که نشان‌دهنده معنادار بودن این رابطه در سطح اطمینان ۹۹٪ است. بررسی ضرایب تی برای ابعاد مختلف هوش اخلاقی نشان می‌دهد که درستکاری (۸۲٫۹۳۴)، بخشش (۷۲٫۷۵۸)، دلسوزی (۳۴٫۴۴۷) و مسئولیت‌پذیری (۶۷٫۰۷۳) همگی دارای مقادیر آماره تی بسیار بالا بوده و از سوی دیگر، ابعاد و مؤلفه‌های هویت حرفه‌ای (مانند شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها) نیز دارای آماره تی بالاتر از ۲٫۵۸ هستند، که نشان می‌دهد این متغیرها تأثیر معناداری بر توسعه هویت حرفه‌ای دارند.

نتیجه‌گیری: به طور کلی می‌توان بیان کرد که رابطه میان هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی به وضوح نشان می‌دهد که توسعه این دو عامل می‌تواند نقش مهمی در تربیت متخصصان متعهد و مسئولیت‌پذیر داشته باشد.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

کلیدواژه‌ها

هویت حرفه‌ای،

هوش اخلاقی،

دانشجویان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۱

تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۸/۳۰

شیوه استناد به این مقاله:

Karim al-Nafs Z, Hosseinzadeh B, Hosseini Daron Kolai SZ. Studying the Effect of Professional Identity on Students' Moral Intelligence. Razi J Med Sci. 2024(20 Nov);31.149.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en).

*انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 4.0 صورت گرفته است.

Razi Journal of Medical Sciences. 2024(20 Nov);31.149. https://doi.org/10.47176/rjms.31.149

Original Article

Studying the Effect of Professional Identity on Students' Moral Intelligence

Zahra Karim al-Nafs: PhD student of Educational Administration, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran
Babak Hosseinzadeh: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran (* Corresponding Author) hosseinzadeh2002@gmail.com
Sayedeh Zahra Hosseini Daron Kolai: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Abstract

Background & Aims: In many cases, students with a weaker professional identity experience moral confusion when faced with challenging situations. Lack of a clear understanding of the professional role, lack of commitment to work values, and insufficient awareness of ethical responsibilities are among the factors that may negatively affect individuals' decisions. This becomes more important in educational environments, especially in fields that are directly related to the health and rights of individuals. One of the important challenges in this field is the impact of environmental and social factors on the formation of students' professional identities. Many people face pressures from their workplace, professors, and peers in their professional careers that can affect their adherence to ethical principles. In such circumstances, students who do not have a strong professional identity are more likely to deviate from ethical values. In addition, the lack of adequate training in professional ethics and the lack of emphasis on the development of professional identity in educational systems is another major challenge. Many educational programs mainly emphasize scientific and technical aspects and less attention is paid to topics such as strengthening professional identity and promoting moral intelligence. This causes students to encounter situations in real professional environments that they are not adequately prepared to manage. Another challenge is the lack of appropriate moral models in educational and professional environments. When students encounter examples of unethical behavior in academic and work environments, they may experience value conflicts and internalize ethical principles. In such circumstances, strengthening professional identity can be an important factor in increasing an individual's resistance to such challenges. Given the importance of this issue, educational and professional systems must develop well-established programs to strengthen professional identity and increase students' moral intelligence. Teaching ethical principles, creating practical opportunities for experiencing ethical decision-making, encouraging students to reflect on their professional roles, and providing appropriate role models can help reduce existing challenges. In general, strengthening professional identity not only increases students' commitment to ethical principles but also helps improve their professional performance and raise the moral level of society. Therefore, the present study aimed to investigate the effect of professional identity on students' moral intelligence.
Methods: The study method was a mixed method (qualitative and quantitative). To collect qualitative data in this study, semi-structured interviews were used in the form of a paradigmatic method. Of the total of 20 experts considered for the study based on the saturation rule, 10 were considered for this study. In the quantitative part, based on the criteria extracted from the qualitative phase, a researcher-made questionnaire of professional identity with a hidden curriculum approach and the moral intelligence questionnaire of Lenik and Keel (2005) were used to collect the

Keywords
Professional Identity,
Moral Intelligence,
Students

Received: 02/03/2024
Published: 20/11/2024

required data. In the quantitative part, the opinions of students from universities in Mazandaran province, 381 out of a total of 47,507 people, were used with a stratified random sampling method based on the academic field. For the analysis of qualitative data, three stages of open coding, axial, and selective coding were used, and in the quantitative part, structural equation testing was used. Data analysis was performed using SPSS21 and PLS software.

Results: The results showed that the t-value for the relationship between professional identity and moral intelligence is 16.961. This value is outside the range (-2.58 to 2.58), which indicates that this relationship is significant at the 99% confidence level. An examination of the t-values for different dimensions of moral intelligence shows that honesty (82.934), forgiveness (72.758), compassion (34.447), and responsibility (67.073) all have very high t-values, and on the other hand, the dimensions and components of professional identity (such as causal conditions, intervening conditions, strategies, and consequences) also have t-values higher than 2.58, indicating that these variables have a significant effect on the development of professional identity.

Conclusion: In general, it can be stated that the relationship between professional identity and moral intelligence clearly shows that the development of these two factors can play an important role in training committed and responsible professionals. Professional identity is one of the key concepts in personal and professional development, which means an individual's understanding and acceptance of his or her professional role, commitment to the principles and values of that profession, and internalization of the ethical standards associated with it. On the other hand, moral intelligence includes a set of cognitive, emotional, and behavioral skills that enable an individual to make informed ethical decisions and act responsibly in different situations. Research has shown that there is a positive and meaningful relationship between these two concepts, such that people who have a stronger professional identity make more informed ethical decisions when faced with different situations and observe ethical principles in their behaviors. Students with a high professional identity tend to be more committed to ethical values and professional standards and strive to be ethical in their educational and work environments. This is especially important in fields such as medicine, law, and engineering because decisions made in these areas can have profound effects on society and public welfare. Professional identity not only helps an individual better understand their duties but also makes them more resistant to unethical temptations and environmental pressures. In addition, professional identity increases a sense of responsibility. When an individual is aware of their professional status and considers themselves a member of a professional community, they will have a greater commitment to their behaviors. This sense of responsibility prevents unethical behaviors and disregard for professional values.

Conflicts of interest: None
Funding: None

Cite this article as:
Karim al-Nafs Z, Hosseinzadeh B, Hosseini Daron Kolai SZ. Studying the Effect of Professional Identity on Students' Moral Intelligence. Razi J Med Sci. 2024(20 Nov);31.149.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en).

*This work is published under CC BY-NC-SA 4.0 licence.

مقدمه

هو یت حر فه‌ای یکی از مؤل فه های اســـاســـی در شـکل‌گیری شـخصـیت شـغلی افراد اسـت که تأثیرات گســـترده‌ای بر رف تار های اخلاقی آ نان دارد (۱). در محیط‌های آموزشی و حرفه‌ای، دانشجویان با چالش‌های متعددی مواجه می‌شوند که می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی آنان تأثیر بگذارد (۲). مسئله‌ای که در این زمینه مطرح می‌شـود، این اسـت که ضـعف در هویت حرفه‌ای می‌تواند منجر به کاهش پایبندی به ا صول اخلاقی شود و در نها یت بر کیفیت عملکرد حر فه‌ای افراد اثر منفی بگذارد (۳). در بســـیاری از موارد، دانشـــجویانی که از هو یت حرفه‌ای ضـــعیف‌تری برخوردارند، در مواجهه با موقعیت های چالش‌برانگیز، د چار ســـردرگمی اخلاقی می شوند (۴). نبود درک رو شن از نقش حرفه‌ای، فقدان تعهد ن سبت به ارزش‌های کاری و ندا شتن آگاهی کافی از مســـئولیت‌های اخلاقی، از جمله عواملی هســـتند که ممکن ا ست بر ت صمیمات افراد تأثیر منفی بگذارند (۵). این امر در محیط‌های آموزشی، به‌ویژه در رشته‌هایی که ارتباط مســـتقیم با ســـلامت و حقوق افراد دارند، اهمیت بیشـــتری پیدا می‌کند. یکی از چالش‌های مهم در این زمینه، تأثیر عوامل محیطی و اجتماعی بر شـــکل‌گیری هویت حرفه‌ای دانشجویان ا ست (۶). بسیاری از افراد در مسیر حرفه‌ای خود با فشارهایی از سوی محیط کار، اساتید و همتایان خود روبه‌رو می‌شـــوند که می‌تواند بر پایبندی آنان به اصـــول اخلاقی تأثیرگذار باشـــد (۷). در چنین شـــرایطی، دانشـــجو یانی که دارای هو یت حر فه‌ای مســـتحکمی نیســـتند، بیشـــتر در معرض انحراف از ارزش‌های اخلاقی قرار می‌گیرند (۸).

علاوه بر این، نبود آموزش‌های کافی در زمینه اخلاق حر فه‌ای و عدم تأکید بر توســـعه هو یت حر فه‌ای در نظام‌های آموزشـــی، یکی دیگر از چالش‌های اســـاســـی محسوب می شود. بسیاری از برنامه‌های آموز شی عمدتاً بر جنبه‌های علمی و فنی تأکید دارند و کمتر به مباحثی مانند تقو یت هو یت حر فه‌ای و ارتقای هوش اخلاقی پرداخته می‌شـــود (۹). این موضـــوع باعث می‌شـــود که دانشجویان در محیط‌های حرفه‌ای واقعی با موقعیت‌هایی مواجه شـــوند که آمادگی کافی برای مدیریت آن‌ها را ندارند (۱۰). چالش دیگر، نبود الگوهای اخلاقی منا سب در محیط های آموزشـــی و حرفه‌ای اســـت. زمانی که دانشـــجو یان با نمونه‌هایی از رفتار های غیراخلاقی در محیط‌های دانشـــگاهی و کاری مواجه می‌شـــوند، ممکن است دچار تعارض‌های ارزشی شده و درونی‌سازی اصول اخلاقی برای آن ها دشـــوارتر شـــود (۱۱). در چنین شـــرایطی، تقویت هویت حرفه‌ای می‌تواند عاملی مهم در افزایش مقاومت فرد در برابر این گونه چالش‌ها باشـــد (۱۲). با توجه به اهمیت این مســـئله، لازم اســـت که نظام‌های آموزشـــی و حرفه‌ای، برنامه‌های مدونی را برای تقویـــت هویـــت حرفـــه‌ای و افزایش هوش اخلاقی دانشـــجویان تدوین کنند. آموزش اصـــول اخلاقی، ایجاد فرصت‌های عملی برای تجربه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی، تشـــویق دانشـــجویان به تأمل در نقش حرفه‌ای خود و فراهم آوردن الگو های مناســـب، می‌توا ند به کاهش چالش‌های موجود کمک کند (۱۳). به‌طور کلی، تقویت هویت حرفه‌ای نه تنها موجب افزایش تعهد دانشـــجویان به اصول اخلاقی می‌شود، بلکه به بهبود عملکرد حرفه‌ای آن‌ها و ارتقای ســـطح اخلاقی جامعه نیز کمک خواهد کرد. از این رو هدف مطالعه حاضـــر بررســـی تاثیر هویت حرفه‌ای بر هوش اخلاقی دانشجویان بود.

روش کار

پژوهش حاضـــر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش آمیخته (کیفی و کمی) می‌باشـــد که در کمیســـیون کد اخلاق دانشـــگاه آزاد اســـلامی وا حد با بل با کد IR.IAU.BABOL.REC.1403.069 به ت صویب ر سید. در بخش کیفی از روش داده بنیاد با رویکرد تحلیل مصـــاحبه‌های نیمه ســـاختار یافته با خبرگان با توجه به مدل پارادایمی اشـــتراووس و کوربین و در بخش کمی چون به بررســـی وضـــعیت موجود پرداخته شـــد از روش توصـــیفی از نوع پیمایشـــی اســـتفاده شـــد. داده‌ها در این پژوهش به دو طریق زیر انجام گرفت: روش کتابخانه‌ای: هر محقق قبل از شروع پژوهش در مورد موضوعی ویژه، ناگزیر از مراجعه به کتابخانه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین روش های جمع‌آوری اطلاعات برای پژوهش علمی بود. در این پژوهش، از روش کتابخانه‌ای در بخش مبانی نظری و بررســـی دیدگاه‌های صـــاحب‌نظران و تدوین پیشینه‌ی تحقیق پیرامون موضوع پژوهش استفاده شد و محقق با بررســـی و مراجعه به اســـناد و مدارک در کتابخانه‌ها و ســـایت‌های مختلف به جمع‌آوری ادبیات

تحقیق پرداخت. روش میدانی: گردآوری داده‌ها به روش میدانی در این پژوهش در دو مرحله کیفی و کمی انجام شـــد. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی در این پژوهش از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته در قالب روش پارادایمی اســـتفاده شـــد. از مجموع ۲۰ خبره در نظر گرفته شـــده برای تحقیق بر اســـاس قانون اشـــباع ۱۰ نفر برای این تحقیق در نظر گرفته شـــد. در بخش کمی براســـاس معیارهای اســـتخراج شـــده از مرحله کیفی به طراحی پرســـش‌نامه محقق ســـاخته هویت حرفه‌ای با رویکرد برنامه درسی پنهان و پرسش‌نامه هوش اخلاقی لنیک و کیل (۲۰۰۵) جهت جمع آوری داده های مورد نیاز اســـتفاده شـــد. در بخش کمی از نظرات دانشـــجویان دانشـــگاه های اســـتان مازندران به تعداد ۳۸۱ نفر از مجموع ۴۷۵۰۷ نفر با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای براساس حوزه دانشگاهی استفاده شد.

برای تحلیل داده های کیفی در حین انجام مرحله کیفی در قالب روش پارادایمی پژوهش از ســـه مرحله کدگذاری باز و کدگذاری محوری و گزینشـــی اســـتفاده شـــد. بنابراین در مرحلهٔ اول ابعاد اصـــلی و مؤلفه‌ها بر اســـاس فرآیند کدگذاری باز و محوری و گزینشـــی داده‌های حاصـــل از مصـــاحبه‌ها وانجام عمل پالایش، کدهای مفهومی ارائه شـــد و اولویت هر یک از عوامل بر اساس فراوانی مفاهیم ذکر شده در مصاحبه‌ها مشخص شد و سپس در قالب پرسشنامه اولیه و نهایی بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها در بخش کمی، از روش‌های آمار توصـــیفی و اســـتنباطی شـــامل فراوانی، درصـــد فراوانی، نمودار، جدول، میانگین و انحراف معیار اســـتفاده شـــد. در بخش آمار اســـتنباطی جهت بررســـی نرمـــال بودن توزیع داده‌هـــا از آزمون کولموگروف-اســـمیرنوف و آزمون معادلات ســـاختاری اســـتفاده شـــد. تجزیه و تحلیل داده ها با اســـتفاده از نرم افزار های $SPSS_{21}$ و PLS انجام گرفت.

یافته‌ها

افراد مشارکت کننده در بخش کیفی تحقیق به لحاظ اطلاعات جمعیت شـــناختی حائزموارد زیر بودند. ۷۵ درصد خبرگان شرکت کننده در تحقیق را مردان و ۲۵ درصد را زنان تشکیل دادندکه ۸,۴ درصد از نمونه گروه خبرگان در گروه سنی کمتر از ۴۵ سال، ۴۱/۶ در صد در گروه سنی ۴۶ تا ۵۰ سال و ۲۵ درصد در گروه سنی ۵۱ اتا ۵۵ ســـال و ۲۵ درصـــد در گروه ســـنی بالای ۵۵ ســـال قرار دارند. خبرگان شـــرکت کننده در تحقیق در

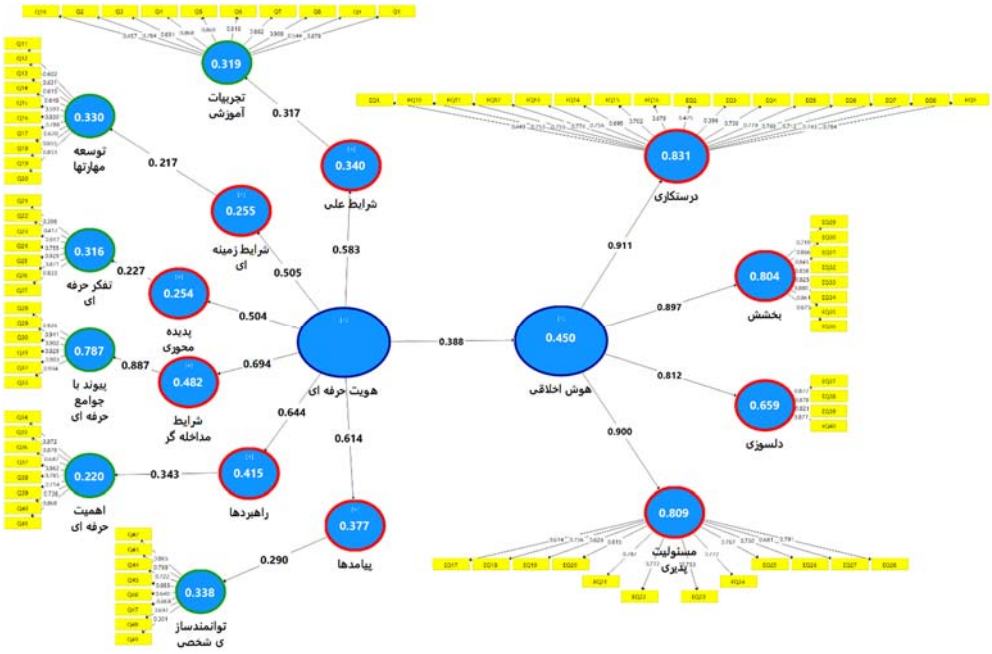

نمودار ۱– رابطه بین هویت حرفه‌ای با رویکرد برنامه درسی پنهان بر هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران در حالت تخمین ضرایب

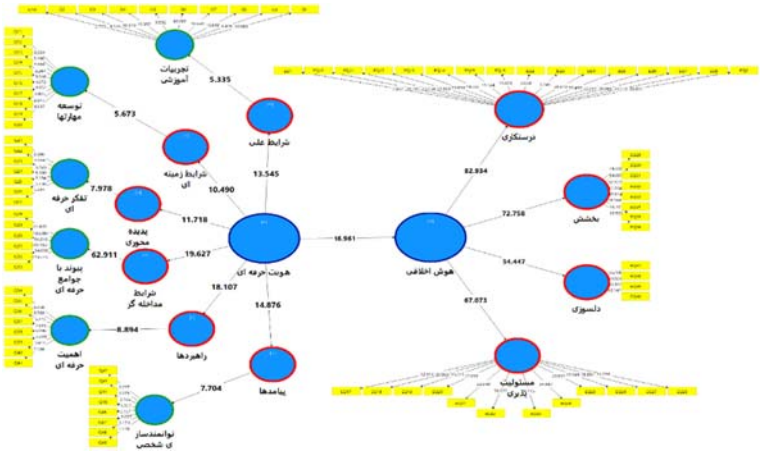

نمودار ۲- رابطه بین هویت حرفه‌ای با رویکرد برنامه درسی پنهان بر هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران در حالت معنی داری ضرایب

جدول ۱- نتایج حاصل از یافته‌های تحلیل مسیر

متغیرها	SD	سطح معنی داری	آماره t	ضریب استاندارد
تأثیر هویت حرفه ای با رویکرد برنامه درسی پنهان بر هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه های استان مازندران	۰/۰۲۴	۰/۰۰۰	۱۶/۹۶۱	۰/۳۸۸

رشته مدیریت آموزشی (۴ نفر (۴۰ درصد))، سیاستگذاری آموزشی (۳ نفر (۳۰درصد)) و برنامه ریزی آموزشی (۳ نفر (۳۰درصد)) بودند. در خصوص یافته های توصیفی تحقیق پیرامون اطلاعات افراد شرکت کننده در بخش کمی تحقیق باید گفت که ۶۲,۲ درصد از نمونه آماری شرکت کننده در تحقیق را مردان و ۳۷/۸ درصد را زنان تشکیل دادند. ۲۴/۳درصد از نمونه آماری در گروه سنی کمتر از ۲۰ سال، ۵۶/۷ درصد در گروه سنی ۲۱ تا ۲۳ سال و ۱۹ درصد در گروه سنی بالای ۲۳ سال قرار دار ند. همچنین ۷۵/۶درصداز نمونه آماری دارای در سطح کارشناسی و ۲۴/۴درصد در سطح کارشناسی ارشد بودند. در خصوص موضوع اصلی پژوهش پیرامون مدل تاثیر هویت حرفه‌ای با رویکرد برنامه درسی پنهان بر هوش اخلاقی دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران خروجی آزمون معادلات ساختاری در نمودارهای ۱ و ۲ و جدول ۱ ارائه می‌گردد. همانطور که در نمودار ۱ مشخص است، متغیر "هویت حرفه‌ای" به‌عنوان متغیر مستقل و "هوش اخلاقی" به‌عنوان متغیر وابسته مشخص شده‌اند. مقدار ضریب مسیر بین این دو متغیر ۰/۳۸۸ است که نشان‌دهنده یک ارتباط مثبت و معنادار است. این مقدار بیان می‌کند که هویت حرفه‌ای دانشجویان تأثیر مستقیمی بر افزایش سطح هوش اخلاقی آن‌ها دارد. هویت حرفه‌ای شامل چندین بعد و مؤلفه است که بر روی آن اثرگذار هستند. ارتباط این مؤلفه‌ها با هویت حرفه‌ای و در نهایت تأثیر آن‌ها بر هوش اخلاقی مورد بررسی قرار گرفته است. در زیر تحلیل ابعاد مختلف آورده شده است: شرایط علی (۰/۳۴۰): این مؤلفه تأثیر مستقیمی بر هویت حرفه‌ای دارد و نشان می‌دهد که شرایط علی (مانند عوامل فردی و محیطی) در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای تأثیر بسزایی دارند. شرایط زمینه‌ای (۰/۲۵۴): این مؤلفه نیز تأثیر متوسطی بر هویت حرفه‌ای دارد. شرایط زمینه‌ای شامل عوامل اجتماعی، فرهنگی و دانشگاهی است که در هویت‌یابی حرفه‌ای نقش ایفا می‌کنند. پدیده محوری (۰/۴۸۲): این مقدار نشان می‌دهد که پدیده محوری یا همان ماهیت اصلی هویت حرفه‌ای یکی از عوامل مهم در شکل‌گیری آن است. شرایط مداخله‌گر (۰/۴۱۵):

شـــرایطی که به‌عنوان عوامل میانجی یا مداخله‌گر تأثیر می‌گذارند، ارتباط نســـبتاً قوی با هویت حرفه‌ای دارند. راهبردها (۰/۳۷۷): راهبردهای مرتبط با توســـعه هویت حرفه‌ای تأثیر قابل‌توجهی بر آن دارند. پیامدها (۰/۳۳۸): این مؤلفه نشان می‌دهد که خروجی‌های مرتبط با هویت حرفه‌ای نیز در مســـیر تأثیرگذاری قرار دارند. هوش اخلاقی که متغیر وابسته اصلی در این مدل است، خود دارای چندین بعد و مؤلفه مهم اســـت: درســـتکاری (۰/۸۳۱): این مقدار نشـــان می‌دهد که درســـتکاری به‌شـــدت تحت تأثیر هوش اخلاقی قرار دارد. بخشـــش (۰/۸۰۴): بخشش نیز به‌عنوان یکی از ابعاد اصلی هوش اخلاقی مطرح است. دلسوزی (۰/۶۵۹): این مؤلفه نقش قـابـل توجهی در توســـعـه هوش اخلاقی دارد. مسئولیت‌پذیری (۰/۸۰۹): مسئولیت‌پذیری از دیگر ابعاد تأثیرگذار هوش اخلاقی اســـت که نقش مهمی در رفتار اخلاقی دانشـــجویان ایفا می‌کند. نتایج مدل نشـــان می‌دهد که هویت حرفه‌ای دانشجویان به‌صورت مستقیم و غیرمســـتقیم از طریق ابعاد مختلف بر هوش اخلاقی تأثیرگذار اســـت. مؤلفه‌هایی نظیر شـــرایط علی، شـــرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدها تأثیر مثبتی بر هویت حرفه‌ای دارند و در نهایت این هویت بر توســـعه هوش اخلاقی و ابعاد آن (مانند درستکاری، دلسوزی، بخشش و مســـئولیت‌پذیری) اثرگذار اســـت و بیانگر آنســـت که برنامه‌ریزی آموزشـــی و ســـیاســـت‌های دانشـــگاهی باید به‌گونه‌ای باشـــد که هویت حرفه‌ای دانشـــجویان تقویت شده و از این طریق هوش اخلاقی آن‌ها ارتقا یابد.

در مدل ارائه شـــده در نمودار ۲ و جدول شـــماره ۱، مقدار آماره تی (t-value) برای رابطه بین هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی برابر با ۱۶/۹۶۱ اســـت. این مقدار خارج از بازه (-۲/۵۸ تا ۲/۵۸) قرار دارد که نشـــان‌دهنده معنادار بودن این رابطه در سطح اطمینان ۹۹٪ است. به این معنا که هویت حرفه‌ای با رویکرد برنامه درســـی پنهان تأثیر معناداری بر هوش اخلاقی دانشجویان دارد. همچنین، بررســـی ضـــرایب تی برای ابعاد مختلف هوش اخلاقی نشان می‌دهد که درستکاری (۸۲/۹۳۴)، بخشش (۷۲/۷۵۸)، دلســـوزی (۳۴/۴۴۷) و مســـئولیت‌پذیری (۶۷/۰۷۳) همگی دارای مقادیر آماره تی بسیار بالا بوده و تـأثیر مثبـت و معنـادار هویـت حرفـه‌ای را بر این مؤلفه‌های هوش اخلاقی تأیید می‌کنند. از ســـوی دیگر، ابعاد و مؤلفه‌های هویت حرفه‌ای (مانند شـــرایط علی، شـــرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها) نیز دارای آماره تی بالاتر از ۲/۵۸ هستند، که نشان می‌دهد این متغیرها تأثیر معناداری بر توســـعه هویت حرفه‌ای دارند. با توجه به مقادیر تی، می‌توان نتیجه گرفت که برنامه‌های درسی پنهان دانشـــگاهی در تقویت هویت حرفه‌ای دانشـــجویان نقش مؤثری دارند و این هویت حرفه‌ای به‌طور مستقیم بر هوش اخلاقی آنـان تـأثیرگـذار اســـت. بنـابراین، سیاست‌گذاران آموزشی باید بر بهبود راهبردهای پنهان درسی جهت افزایش هوش اخلاقی تمرکز کنند.

بحث

نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که هویت حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر هوش اخلاقی دانشـــجویان دارد. این نتیجه با پژوهش پورچانزگزی (Poorchangizi) و همکـاران (۲۰۱۹) (۳) و مـک کی (Mackay) و همکاران (۲۰۲۲) (۱۱) همســـو اســـت. هویت حرفه‌ای یکی از مفاهیم کلیدی در رشـــد فردی و حرفه‌ای اســـت که به معنای درک و پذیرش فرد از نقش حرفه‌ای خود، تعهد به اصـــول و ارزش‌های آن حرفه و درونی‌ســـازی اســـتانداردهای اخلاقی مرتبط با آن می‌باشـــد (۱۳). از ســـوی دیگر، هوش اخلاقی شـــامل مجموعه‌ای از مهارت‌های شـــناختی، عاطفی و رفتاری اســـت که فرد را قادر می‌ســـازد تا تصـــمیمات اخلاقی آگاهانه بگیرد و در موقعیت‌های مختلف، عملکردی مسئولانه داشته باشد. تحقیقات نشـــان داده‌اند که بین این دو مفهوم رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد، به طوری که افرادی که هویت حرفه‌ای قوی‌تری دارند، در مواجهه با موقعیت‌های مختلف، تصمیمات اخلاقی آگاهانه‌تری اتخاذ می‌کنند و در رفتارهای خود اصـول اخلاقی را رعایت می‌کنند (۸). دانشـــجویانی که از هویت حرفه‌ای بالایی برخوردارند، معمولاً به ارزش‌های اخلاقی و اســـتانداردهای حرفه‌ای پایبندتر هستند و در محیط‌های آموزشی و کاری خود سعی می‌کنند به اصـول اخلاقی متعهد باشـند. این امر به‌ویژه در رشته‌هایی مانند پزشکی، حقوق و مهندسی از

اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا تصمیمات اتخاذ شده در این حوزه‌ها می‌تواند تأثیرات عمیقی بر جامعه و رفاه عمومی داشته باشد (۴). هویت حرفه‌ای نه‌تنها به فرد کمک می‌کند که درک بهتری از وظایف خود داشته باشد، بلکه موجب می‌شود تا در برابر وسوسه‌های غیراخلاقی و فشارهای محیطی مقاومت بیشتری نشان دهد. علاوه بر این، هویت حرفه‌ای موجب افزایش حس مسئولیت‌پذیری می‌شود. زمانی که فردی به جایگاه حرفه‌ای خود آگاه باشد و خود را عضوی از یک جامعه حرفه‌ای بداند، تعهد بیشتری نسبت به رفتارهای خود خواهد داشت. این احساس مسئولیت‌پذیری مانع از بروز رفتارهای غیراخلاقی و نادیده گرفتن ارزش‌های حرفه‌ای می‌شود (۹). برای مثال، دانشجویی که هویت حرفه‌ای قوی‌تری دارد، در هنگام انجام فعالیت های علمی یا پژوهشی، به رعایت اصول امانت‌داری علمی، صداقت در پژوهش و عدم سرقت ادبی توجه بیشتری خواهد داشت. هویت حرفه‌ای همچنین به توسعه خودتنظیمی اخلاقی کمک می‌کند. خودتنظیمی اخلاقی به توانایی فرد در کنترل رفتارهای خود بر اساس ارزش‌های اخلاقی و استانداردهای حرفه‌ای اشاره دارد. دانشجویی که هویت حرفه‌ای بالاتری دارد، در تصمیم‌گیری‌های خود کمتر دچار تردید و تعارض خواهد شد، زیرا اصول اخلاقی درونی‌شده‌ای دارد که او را در جهت رفتار صحیح هدایت می‌کند. این امر موجب می شود که فرد در موقعیت‌های چالش‌برانگیز، تصمیماتی آگاهانه و مبتنی بر اصول اخلاقی بگیرد. تعارضات اخلاقی یکی از چالش هایی است که بسیاری از دانشجویان و متخصصان در طول مسیر حرفه‌ای خود با آن مواجه می‌شوند. زمانی که فرد بین چندین گزینه اخلاقی متضاد قرار می‌گیرد، ممکن است دچار اضطراب و استرس شود. داشتن هویت حرفه‌ای قوی می‌تواند نقش مهمی در کاهش این تعارضات داشته باشد، زیرا فرد با تکیه بر ارزش‌های حرفه‌ای خود قادر خواهد بود تصمیماتی بگیرد که کمترین تعارض را با اصول اخلاقی داشته باشد. دانشجویانی که در طول دوران تحصیل خود هویت حرفه‌ای روشنی را شکل داده‌اند، کمتر دچار سردرگمی اخلاقی می شوند و بهتر می‌توانند موقعیت‌های دشوار را مدیریت کنند (۷).

برای تقویت هویت حرفه‌ای و افزایش هوش اخلاقی در دانشجویان، لازم است که دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی برنامه‌های جامعی را طراحی کنند. آموزش اصول و ارزش‌های حرفه‌ای از طریق دوره‌های آموزشی، کارگاه های عملی و مطالعات موردی می‌توانند نقش مهمی در توسعه هویت حرفه‌ای دانشجویان داشته باشد (۱۲). همچنین ایجاد فرصت‌های کارآموزی و تعامل با متخصصان حرفه‌ای به دانشجویان کمک می‌کند تا درک بهتری از جایگاه حرفه‌ای خود پیدا کنند (۱۰). علاوه بر این، فرهنگ سازی در محیط‌های دانشگاهی برای ترویج اخلاق حرفه‌ای، ارائه مشاوره‌های حرفه‌ای و استفاده از روش‌های تدریس مبتنی بر تحلیل موقعیت‌های اخلاقی می‌توانند تأثیرات مثبتی بر تقویت هویت حرفه‌ای و افزایش هوش اخلاقی دانشجویان داشته باشد. رابطه میان هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی به وضوح نشان می‌دهد که توسعه این دو عامل می‌تواند نقش مهمی در تربیت متخصصان متعهد و مسئولیت‌پذیر داشته باشد (۲). تقویت هویت حرفه‌ای از طریق آموزش، تجربه عملی و فرهنگ‌سازی اخلاقی در دانشگاه‌ها و محیط‌های آموزشی می‌تواند زمینه ساز رشد دانشجویانی شود که نه‌تنها از نظر علمی و مهارتی توانمند هستند، بلکه از نظر اخلاقی نیز تعهد بالایی نسبت به ارزش‌های حرفه‌ای خود دارند (۸). در نتیجه، سرمایه گذاری در زمینه تقویت هویت حرفه‌ای و آموزش اخلاق حرفه‌ای، نه‌تنها موجب بهبود عملکرد فردی می‌شود، بلکه به ارتقای سطح اخلاقی و حرفه‌ای جامعه نیز کمک خواهد کرد.

پیشنهادات: برای بهبود دقت نتایج، پیشنهاد می‌شود از روش‌های ترکیبی مانند مصاحبه‌های عمیق و مشاهده رفتارهای واقعی برای ارزیابی هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی استفاده شود. همچنین، انجام مطالعات تطبیقی در میان دانشگاه‌های مختلف و رشته‌های گوناگون می‌تواند به تعمیم‌پذیری یافته‌ها کمک کند. علاوه بر این، طراحی برنامه های آموزشی مبتنی بر ارتقای هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی از طریق آموزش عملی، کارگاه های اخلاق حرفه‌ای و شبیه‌سازی موقعیت های واقعی می‌تواند در بهبود این دو عامل در

دانشجویان مؤثر باشد.

محدودیت‌ها: یکی از محدودیت‌های این پژوهش، وابستگی داده‌ها به خوداظهاری دانشجویان است که ممکن است تحت تأثیر عوامل فردی مانند تمایلات شخصی یا نگرش‌های اجتماعی قرار گیرد. همچنین، تعمیم‌پذیری نتایج به دلیل انتخاب نمونه از یک محیط آموزشی خاص محدود بوده و ممکن است در سایر دانشگاه‌ها یا رشته‌های تحصیلی نتایج متفاوتی مشاهده شود. علاوه بر این، بررسی رابطه بین هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی تحت تأثیر متغیر های مختلفی مانند فرهنگ، نظام آموزشی و تجربیات شخصی دانشجویان قرار دارد که کنترل کامل آن‌ها در یک پژوهش امکان‌پذیر نیست.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی دانشجویان با یکدیگر ارتباط معناداری دارند. توسعه هویت حرفه‌ای به رشد هوش اخلاقی کمک کرده و دانشجویان را در تصمیم‌گیری‌های اخلاقی و رفتارهای حرفه‌ای توانمندتر می‌سازد. افرادی که هویت حرفه‌ای قوی‌تری دارند، در مواجهه با چالش‌های اخلاقی، اصول و ارزش های حرفه‌ای را بهتر رعایت می‌کنند. از سوی دیگر، هوش اخلاقی می‌تواند به تقویت تعهد و مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای کمک کند. این رابطه نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی باید بر توسعه همزمان این دو عامل تأکید داشته باشند. با توجه به اهمیت این موضوع، تقویت هویت حرفه‌ای و هوش اخلاقی می‌تواند منجر به تربیت متخصصانی متعهد و کارآمد شود. بنابراین، لازم است سیاست‌گذاران آموزشی راهکار های مناسبی برای پرورش این ویژگی ها در دانشجویان تدوین کنند.

ملاحظات اخلاقی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری زیر نظر کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل و با کد اخلاقی به شناسه IR.IAU.BABOL.REC.1403.069 انجام گرفته است.

مشارکت نویسندگان

بابک حسین زاده نگارش مقاله و سیده زهرا حسینی درون کلائی ویراستاری مقاله را برعهده داشتند و زهرا کریم النفس داده‌ها را تجزیه، تحلیل و آن را تفسیر کرد.

References

1. Poorchangizi B, Farokhzadian J, Abbaszadeh A, Mirzaee M, Borhani F. The importance of professional values from nursing students' perspective. BMC Nurs. 2019;18:26.
2. Ranar H, Joolaee S, Vedadhir A, Abbasszadeh A, Bernstein C. An evolutionary route for the moral development of nursing students: a constructivist grounded theory. J Nurs Res. 2018;26(3):158-167.
3. Poorchangizi B, Borhani F, Abbaszadeh A, Mirzaee M, Farokhzadian J. The relationship between nurses' professional values and ethical climate in hospitals. J Nurs Scholarsh. 2019;51(3):294-302.
4. Kai Z,shktorab T, Mohammadi E, Abedi HA. Using a hybrid model for concept analysis of professional socialization in nursing. Electron Physician. 2017;9(6):4553-4560.
5. Monro LV,ees CE, Hu W. Differences in medical students' explicit discourses of professionalism: acting, representing, becoming. Med Educ. 2011;45(6):585-602.
6. Cruess RCrue SR, Boudreau JD, Snell L, Steinert Y. A schematic representation of the professional identity formation and socialization of medical students and residents: a guide for medical educators. Acad Med. 2015;90(6):718-725.
7. Goldie J. Tformion of professional identity in medical students: considerations for educators. Med Teach. 2012;34(9):e641-e648.
8. Johnson M, CowLS, lson I, Young H. Professional identity and nursing: contemporary theoretical developments and future research challenges. Int Nurs Rev. 2012;59(4):562-569.
9. Fitzgerald C, Bron C.he role of curriculum in professional identity formation in radiography students. Radiography (Lond). 2020;26(1):31-35.
10. Wilson I, Cowin LS,hnson, Young H. Professional identity in medical students: pedagogical challenges to medical education. Teach Learn Med. 2013;25(4):369-373.
11. Mackay S, Matsuno K, Migan Taylor D. Professional identity development in medical students: a scoping review. Med Educ. 2022;56(3):311-324.
12. Rees CE, Monrouxe LV. Whoe yound who do

you want to be? Key considerations in developing professional identities in medicine. Med J Aust. 2018;209(5):202-203.

13. Holden MD, Buck E, Clark M, uter Trumble J. Professional identity formation in medical education: the convergence of multiple domains. HEC Forum. 2012;24(4):245-255.